

OIVALLUS

2

15. Sukupuoli ja nuoruusiän puberteetti

Oivallustehtävä

Katsokaa [videokatkelma](#) *Arto Nyberg* -ohjelmasta (Yle 1.4.2018), jossa tanssija Laura Vallonen kertoo intersukupuolisuudestaan.

- Mitä ajatuksia video herättää?
- Suomessa on tällä hetkellä (vuonna 2021) vain kaksi juridista sukupuolta. Pitäisikö kolmas juridinen sukupuoli ottaa käyttöön?
- Minkälaisissa tilanteissa jaottelu miehiin ja naisiin tai poikiin ja tyttöihin on mielestänne tarpeen? Minkälaisissa taas ei?
- Minkälaisia odotuksia tai normeja eri sukupuoliin liittyy?

Sukupuoleen liittyviä käsitteitä

- Sukupuoleen liittyvistä biologisista ominaisuuksista käytetään nimitystä **biologinen sukupuoli** (engl. *sex*).
- Sukupuoleen liitetään paljon sellaisia odotuksia, joilla ei ole biologista perustaa. Tähän viitataan käsitteellä **sosiaalinen sukupuoli** (engl. *gender*).
- Sukupuoli on myös **juridinen** käsite.

Sukupuoleen liittyviä käsitteitä

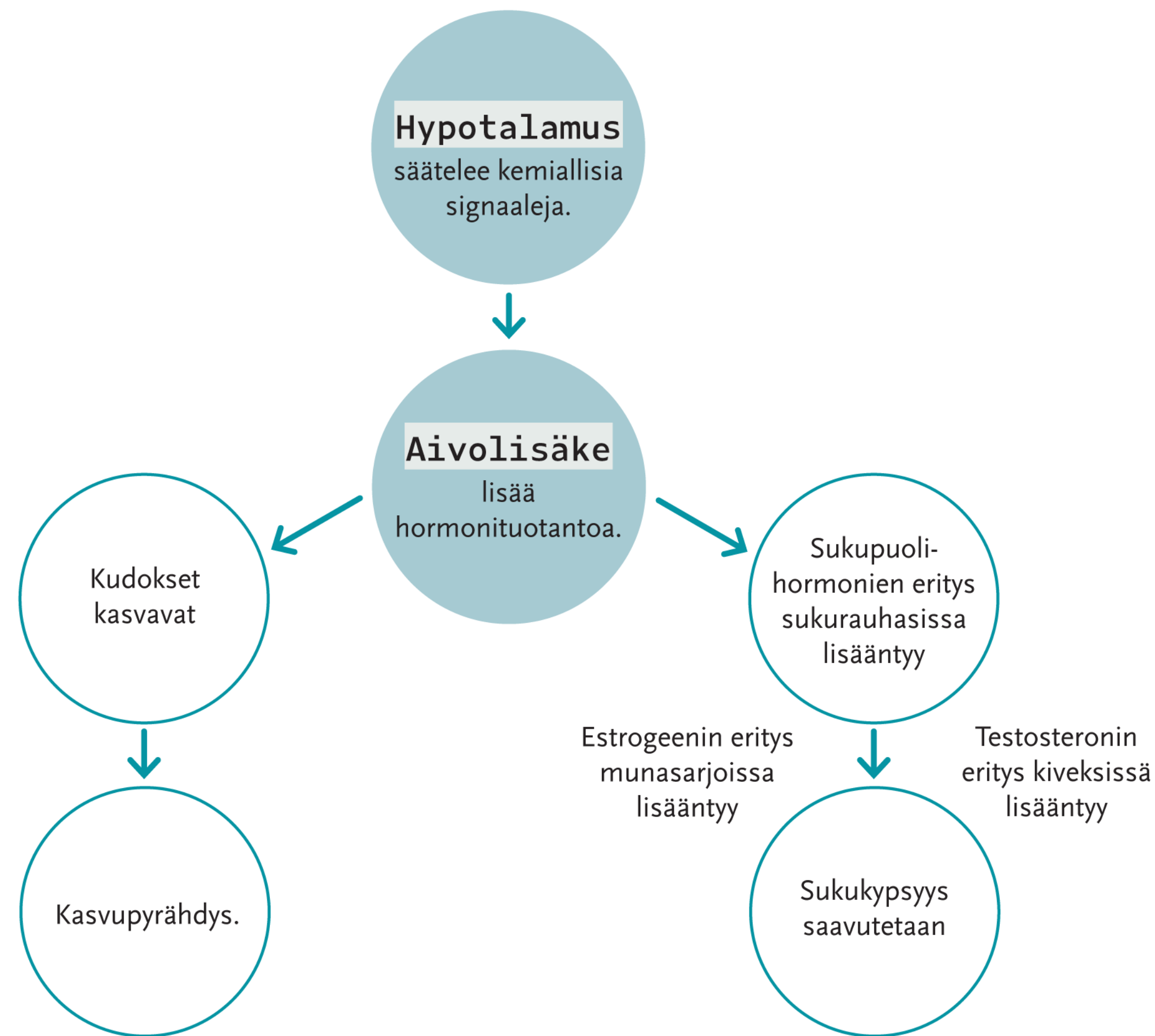
- **Intersukupuolisuudella** tarkoitetaan tilannetta, jossa sukupuoleen liittyvät piirteet kehossa ovat epäselviä tai ristiriitaisia.
- **Sukupuoli-identiteetti** voidaan määritellä yksilön omaksi kokemukseksi sukupuolestaan tai sukupuolettomuudestaan.
- Jokainen voi määritellä ja sanallistaa tai olla määrittelemättä sukupuolensa. Jokaisen itsemäärittelyä tulee myös kunnioittaa.

Sukupuoleen liittyviä odotuksia

- Kolmevuotias osaa tyypillisesti nimetä sukupuolensa, mutta ei vielä ymmärrä sen pysyvyyttä.
- Viisivuotias ymmärtää sukupuolen olevan pysyvä ominaisuus.
- Kulttuurin käsitykset sukupuolista vaikuttavat lapsen kehitykseen.
- Leikki- ja kouluiässä lapset valitsevat seurakseen useimmiten samaa sukupuolta olevia lapsia.

Puberteetin alkaminen käynnistää nuoruusiän

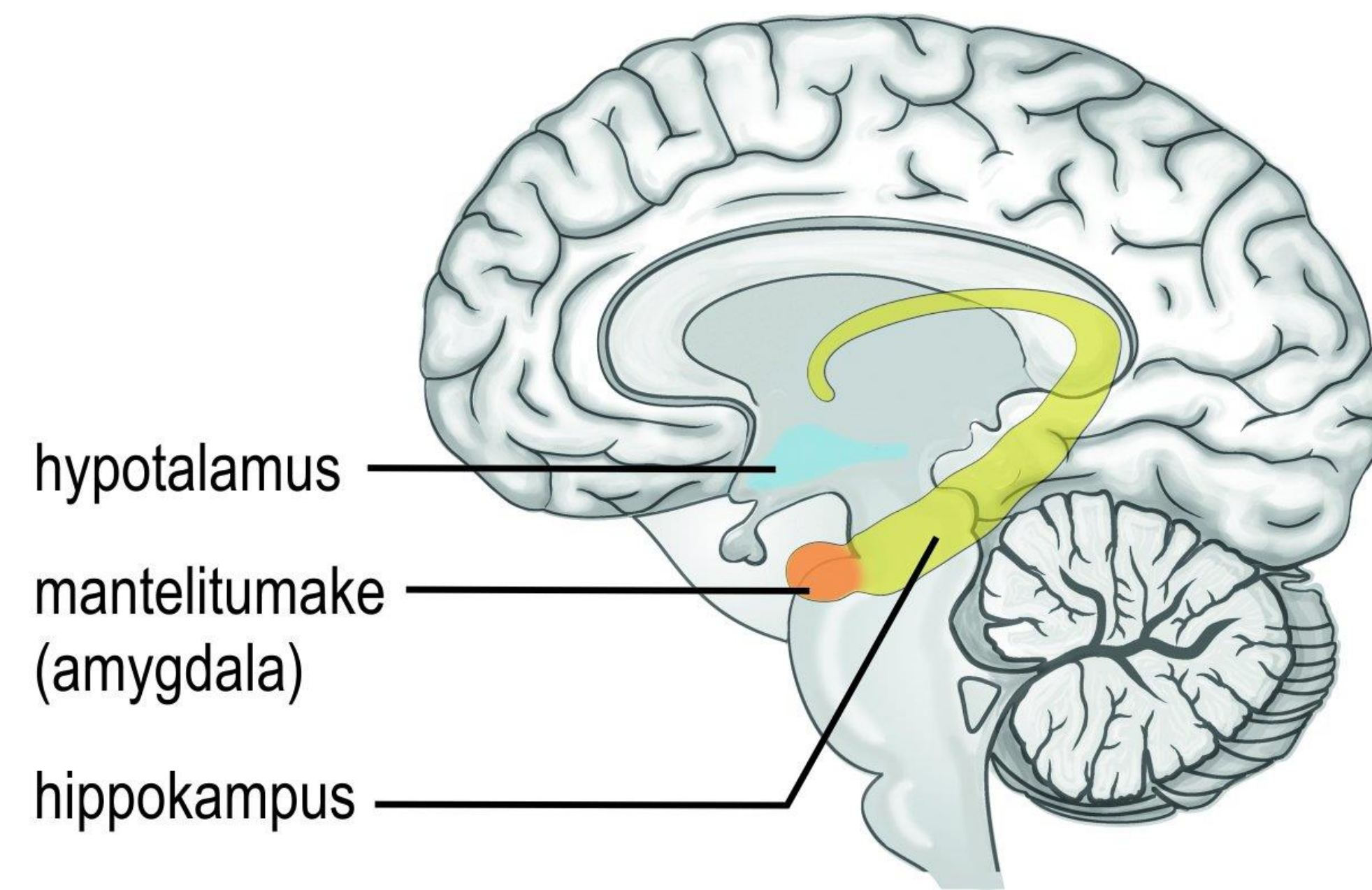
Puberteetti

- Puberteetin alkamisikä on yksilöllinen.
- Hypotalamuksen lähettämät kemialliset signaalit saavat siihen kiinnittyneen aivolisäkkeen lisäämään hormonituotantoaan, minkä seurauksena elimistön kudosten kasvuvauhti kiihtyy ja sukupuolihormonien erityös suk rauhasissa lisääntyy.
- Sukupuolihormonit saavat munasarjat tuottamaan yhä enemmän estrogeeni- ja progesteronihormoneja ja kivekset tuottamaan testosteronihormonia. Tämän seurauksena yksilöstä tulee lisääntymiskykyinen.

Hormonituotannon lisääntyminen ja mielialavaihtelut

- Sukupuolihormonien lisääntynyt erityys vaikuttaa kokonaisvaltaisesti aivokuoren ja sen alla olevien rakenteiden toimintaan, esimerkiksi hypotalamuksen, manteliumakkeen ja hippokampuksen. Tällä on yhteys tunteiden säätelyyn.
- Nuorille tyypillisiä mielialavaihteluita on selitetty hormonitason vaihteluilla. Myös nuoren saamalla sosiaalisella tuella on merkitystä.

Hypotalamus, mantelitumake ja hippokampus

Palauta mieleen

- Mitä tarkoitetaan seuraavilla käsitteillä?
 - sukupuoli
 - sukupuoli-identiteetti
 - intersukupuolisuus
 - transihminen
- Mikä ero on murrosiällä ja puberteetilla?
- Miten hormonitoiminta selittää nuorten kokemia tunteita?
- Millaisia muutoksia aivoissa tapahtuu nuoruudessa?